

Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science

Yıl: 5, Sayı: 31, Aralık 2018, s. 410-416

Öğr. Gör. Hüseyin AKSOY

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, huseyin.aksoy@gop.edu.tr

Öğr. Gör. Yılmaz AĞCA

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, agca.yilmaz@gmail.com

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM FAALİYETLERİ KAPSAMINDA NİKSAR'IN ARZ POTANSİYELİNİN İNCELENMESİ: NİTEL BİR ARAŞTIRMA¹

Özet

Turizm gelirleri, ülke ekonomisinde her geçen gün önemli hale gelmektedir. Öte yandan, turizm bölgeleri bu önemli gelirden yüksek pay alabilmek için rekabet etmektedir.

Turizm faaliyetleri aynı zamanda bölgedeki diğer ekonomik faaliyetleri de yakından ilgilendirmektedir. Dolaylı bir işbirliği söz konusudur. Doğal kaynakların daha dikkatli kullanımı, dünya da olduğu gibi ülkemizde de sürdürülebilirlik açısından önem kazanmıştır.

Sürdürülebilir turizm açısından bakıldığında, turizm bölgesindeki kaynakların gelecekte de var olması, bölgenin uzun vadede çekiciliğini koruması açısından önem arz etmektedir. Dolayısıyla sürdürülebilir bir turizm için, o bölgedeki yönetici ve planlayıcıların, turizmin sadece sayısal değerine değil, aynı zamanda sürdürülebilirliğini de dikkate almalarını gerektirmektedir. Bu nedenle geleceğe dönük gerçekçi planlama yapılmalıdır.

Bu çalışmada, Niksar'ın turizm potansiyeli, sürdürülebilirlik kapsamında, turizm faaliyetlerine olan eğilimler, turizm amaçlı kullanılan alanlar ve hizmetler dikkate alınarak, yerel yönetimler, esnaf ve yerel halkla ile yüz yüze görüşülerek nitel şekilde araştırılmıştır.

¹ 19-22 Haziran 2018'de Third Mediterranean International Social Sciences Congress, Budapest, Hungary (MECAS III)'de, sözlü bildiri olarak sunulan tam metin yayınlanan çalışmanın güncellenerek makale haline getirilmiş formatıdır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilir Turizm, Bölgesel Kalkınma, Turizm Ekonomisi

RESEARCH OF NIKSAR'S SUPPLY POTENTIAL BASED ON SUSTAINABLE TOURISM ACTIVITIES: A QUALITATIVE RESEARCH

Abstract

Tourism revenues are becoming increasingly important in the country's economy. On the other hand, tourism regions compete to get a high share of this important income.

Tourism activities are also closely related to other economic activities in the region. There is an indirect cooperation. The more careful use of natural resources has gained importance in terms of sustainability in our country as well as in the world.

In terms of sustainable tourism, the presence of resources in the tourism region in the future is important in terms of maintaining the long-term appeal of the region. Therefore, for sustainable tourism, managers and planners in that region need not only take into account the numerical value of tourism but also their sustainability. For this reason, future-oriented realistic planning should be made.

In this study, the tourism potential of Niksar, tendencies towards tourism activities within the scope of sustainability, and the areas and services used for tourism purposes were investigated in a qualitative way by face-to-face interviews with local authorities, tradesmen and local people.

Keywords: Sustainable Tourism, Regional Development, Tourism Economics

GİRİŞ

Dünya'da modern anlamda turizm hareketi her ne kadar sanayi devrimi sonrası başlamış olsa da, modern turizmin belirgin bir şekilde ortaya çıkması ikinci dünya savaşı sonra olmuştur. Refah seviyesinin artması, sosyo-güvenlik kazanımlar, gelişmiş ülkelerdeki barış ortamı 1950'lerden sonra turizm hareketini kitlesel boyuta taşımıştır.

Geçen süre zarfında insanların dinlenme, eğlenme, görme eğilimli seyahatleri sürekli artmıştır. Bugün turizm sektörü dünyanın en önemli sektörlerinden biri konumuna gelmiştir.

Turizm sektörü her ne kadar sanayi sektörü kadar kaynakları tüketmese de yine de çevreye belli ölçüde zarar verebilmektedir. Gelişen çevre bilinci ile birlikte bu tahribatın önüne geçilmesi veya en aza indirilmesi için alternatif turizm türleri ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilir turizm kavramı bu temelde ortaya çıkmıştır. Sürdürülebilir turizm ile doğal ve kültürel çevrenin korunması, gelecek nesillere aktarılması amaçlanmaktadır. Bunun için klasik turizm anlayışındaki büyük turistik tesislere alternatif olarak çevreyi daha az değiştirecek mümkün olabilecek en az kaynağı kullanacak turizm çeşitlerinin yapılması hedeflenmektedir. Sürdürülebilir turizmin diğer bir avantajı klasik turizmden daha az yatırım gerektirmesidir.

UNWTO tarafından açıklanan verilere göre, 2015 yılında uluslararası turist sayısı yüzde 4.4 oranında artarak yaklaşık 1 milyar 184 milyon olmuştur.

Türkiye dünyada en çok turist çeken ülkeler sıralamasında ilk sıralarda yer alan, önemli turizm potansiyeline sahip ülkelerden biridir (World Development Indicators, 2017). Türkiye'de turizm sektörü, özellikle 1980'lerin ortasından sonra devlet desteğini de alarak önemli gelişmeler göstermiştir. Devlet desteği, akabindeki özel sektör yatırımları ve buna ilaveten ülkenin sahip olduğu doğal ve tarihi güzellikler ülkenin ekonomisine katkı sağlayacak bir turizm arzı oluşmasına neden olmuştur.

Bir bölgede turizm ve özellikle kitle turizmi yapılabilmesi için sadece doğal ve tarihi güzellikler yeterli olmamaktadır (Ağca, 2016). Aynı zamanda alt ve üst yapı olanaklarının da olması gerekmektedir. Bu üst yapı olanaklarından en önemlilerinden biri konaklama tesisleridir (Goeldner & Ritchie, 2006, s. 154-158). Türkiye'de farklı özellikte ve çeşitlilikte pek çok konaklama tesisi bulunmaktadır. TURSAB verilerine göre Türkiye'deki konaklama tesisi sayısı 4776'dır (tursab.org.tr, 2016). Tüketiciler, bu tesislerin sahip olduğu çeşitli özelliklere, tesislerin buldukları bölgeye ve fiyatlarına göre onları konaklama, dinlenme ve eğlenme amaçlı olarak tercih etmektedirler. Fakat konaklama tesislerinin dağılımlarına bakıldığında daha çok Akdeniz ve Ege kıyılarında veya İstanbul gibi kalabalık şehirlerde yoğunlaştıkları görülmektedir. Bu Türkiye'de yapılan turizmin deniz-kıyı turizmi ve kültürel turizm odağında olduğunu göstermektedir. Fakat son yıllarda turizmin bölgesel kalkınma konusunda sağlayacağı fayda önem kazanmaktadır (Baykul & Maden, 2017). Temelden bir bölgeyi turizm destinasyonu haline getirmek yüksek alt ve üst yapı yatırımları gerektirmektedir. Ayrıca çevreye verdiği tahribat nedeniyle, özellikle doğal çekiciliğe sahip bölgeler için cazip olmamaktadır. Bu nedenle son yıllarda alternatif turizm yöntemleri ile ülke genelinde birçok şehir turist çekme yoluna gitmektedir.

Bu çalışmada, sürdürülebilir turizm kapsamında alternatif turizm potansiyeline sahip Niksar bölgesinin arz potansiyeli incelenmektedir. Bu amaçla, turizm faaliyetlerine olan eğilimler, turizm amaçlı kullanılan alanlar ve hizmetler dikkate alınarak, yerel yönetimler, esnaf ve yerel halkla ile yüz yüze görüşülmüş, elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Sürdürülebilir Turizm Kavramı

Sürdürülebilirlik son yıllarda neredeyse her sektörde güncel ve teşvik edilen konuların başında gelmektedir (Pınar & Sarı, 2017). Çevre bilincinin artması, gelişen teknoloji ile insanın çevre üzerindeki tahribatının farkına varılması, bu konunun önemsenmesinde etkili olmuştur. Sürdürülebilirlik çok boyutlu bir kavramdır. Doğal kaynakların korunması, yerel halkın hayat kalitesinin korunması, tarihin ve kültürel mirasın korunması, çevreye zararın ve kirliliğinin en aza indirilmesi, sürdürülebilir kalkınmada olumlu etkiler sağlanması ve bu ekonomik yararların ve etkilerin gerçekte yarar dönüşmesi konusunda çalışmaları kapsamaktadır (Kuter & Ünal, 2009). Bu geniş kavrama dayanarak farklı bir yaklaşımla sürdürülebilir turizm; bugünkü turizm potansiyeline zarar vermeden, kullanmak ve gelecek nesiller içinde kullanılabilir bir potansiyel bırakmaktadır. Turizmin doğal ve sosyo-kültürel çevre üzerinde olumlu ya da olumsuz etki bıraktığı bilinmektedir. Bu bakımdan turizm potansiyeli kullanılırken gelecek nesiller de düşünülerek dikkatli kullanılmalıdır.

Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Kabul Edilen Konular

Milli parklar, el değmemiş yaşam örnekleri, festivaller, tarihsel siteler, dini merkezler, özel yemekler, mağaralar, akarsular ve benzerleridir. Ayrıca turizmde kullanılan yerel kültür zenginliği ve doğa, insanlar tarafından değiştirilip doğallığı bozulmadığı süreçte

sürdürülebilir turizm ürünü olma özelliğini korumaktadır. Özellikle sürdürülebilir turizm açısından kırsal turizm faaliyetleri yöre halkının gelir düzeyinin artmasında ve yaşam kalitesinin artmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Sürdürülebilir turizm kapsamı içerisinde yer alan faaliyetler **Tablo 1**'de verilmektedir.

Tablo 1: Sürdürülebilir Turizm Faaliyetleri

Turizm Amaçlı Faaliyetler	Sürdürülebilir Turizm İçerisindeki Yeri
Fiziksel Çaba Gerektiren Faaliyetler	Etkinlik Turizm Hareketleri
Doğa ile Bağlantılı Olarak Gerçekleşen Faaliyetler	Eko turizm – Doğa turizmi- Macera Turizmi
Farklı Kültürlerle Bağlantılı Faaliyetler	Kültür Turizmi Hareketleri
Gelişen Teknolojiye Bağlı Faaliyetler	Keşif Turizmi
Klasik Turizm Hareketleri	Deniz, Kum, Güneş

Niksar'ın Turizm Arzı Potansiyeli

Niksar, Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümü'nün iç kesiminde yer almaktadır. İlçe toprakları Canik Dağları'nın güney kısmını kaplarken, ilçenin en önemli akarsuyunu Yeşilirmak'ın kollarından olan Kelkit Çayı oluşturur. İlçenin kuzeybatısında Erbaa, güneybatısında Tokat, güneyinde Almus, güneydoğusunda Başçiftlik ve kuzeyinde Akkuş bulunmaktadır. Denizden yüksekliği ortalama 350 m'dir (Yalçın, 2010; Ağca, 2016). Niksar, Orta Karadeniz iklimi ile İç Anadolu iklimi arasında bir iklime sahiptir. Sık orman örtüsüne sahip olan ilçenin kuzeyindeki yüksek kesimlerde kayın, çam, gürgen, ladin; alçak kesimlerdeki düzlüklerde kavak ve söğüt; vadilerde ise meyvelikler bulunmaktadır. İlçenin güneyinde Niksar Ovası bulunmaktadır. Kelkit çayının beslediği ve taşıdığı alüvyonlarla oluşmuş olan Niksar Ovası, Karadeniz Bölgesi'nin önemli ovalarından birisidir (Özbay, 2013).

Niksar Karadeniz'e benzer bir iklim ve doğaya sahiptir. Yaz aylarında Niksar'ı yerli ve yabancı turistler ziyaret etmektedir. Niksar'a gelen yerli ve yabancı turistlerin geliş nedenlerine bakıldığında özellikle sürdürülebilir turizm çeşitleri içerisinde yer alan faaliyetlerin gerçekleştirildiği görülmektedir.

Aşağıdaki **Tablo 2**'de Niksar'ı ziyaret eden ve kolayda örnekleme yöntemi ile seçilen bir grup ziyaretçi ile yapılan anket sonuçları verilmektedir. 20 Haziran-20 Ağustos tarihleri arasında bu kişilerle görüşülmüştür.

Tablo 2: 20 Haziran 2017-20 Ağustos 2017 Tarihleri Arasında Niksar'ı Ziyaret Eden Kişilerin Ziyaret Sebepleri ve Ziyaret Ettikleri Yerler (n=100)

Geliş Tarihi	Kişi Sayısı	Niksar'a Geliş Nedeni	Ziyaret Ettiği Yerler
20-30 Haziran 2017	28	Tur, Niksar Gezisi Ve Festival	Türbeler, Camiler, Tarihi Mekânlar ve Çam İçi Yaylası
1-30 Temmuz 2017	46	Tur, Aile Ziyareti	Türbeler, Camiler, Tarihi Mekânlar ve Çam İçi Yaylası
1-20 Ağustos 2017	26	Tur, Aile Ziyareti ve Ticari Amaçlı	Cami Ve Türbeler, Tarihi Evler ve Eski Dönem Eserleri

Tablo 2'de görüleceği üzere Niksar'ı ziyaret eden kişilerin, kentin turistik dokusunu merak ederek geldikleri ve sürdürülebilir turizm faaliyetleri içerisinde kaldıkları görülmektedir.

Aşağıda Niksar'ın turizm arzı içerisinde yer alan doğal ve tarihi güzellikler verilmektedir.

Çamiçi Yaylası: Yöre halkının bugünkü durumda yazlık amaçlı kullandığı Çamiçi Yaylası çevre illerden kısa süreli turist çekmektedir. Yayla sürdürülebilir turizm kapsamında kullanılabilir durumdadır. Fakat yayladaki yapılaşma geleneksel dokuyla uyum göstermemektedir. Yaylanın ormanlık ve geniş çayırıklardan oluşan arazisi bitki örtüsü ve hayvan varlığı açısından zengindir. Yaylanın doğal yapısını bozmadan planlı şekilde inşa edilecek konaklama tesisleri turistik değerini artırmakla birlikte yayla merkezli bir turizm alanı oluşmasına katkı sağlayacaktır. Yayla ya da kent merkezli konaklama, günübirlik faaliyetler ve turlar ile zenginleştirilebilir olanaklara sahiptir. Yöre çevresinde dağ yürüyüşü, spor balıkçılığı, avcılık, çiftlik turizmi, rafting gibi kırsal turizm çeşitlerinin yapılabileceği sahalar mevcuttur (Ağca, 2016).

Göller: Niksar'a yakın mesafede yer alan sportif balıkçılık yapılabilecek birçok göl bulunmaktadır. Bunlardan Almus Barajı 50 km, Zinav Gölü 50 km, Sulu Göl 10 km, Perşembe Yaylası Gölü 55 km mesafededir. Bu göllerin ortak özelliklerinden biri de seyir açısından oldukça güzel bir yola sahip olmasıdır. Güzergâhlar ziyaretçilerin yoldayken bile keyif alacakları, zengin doğal bitki örtüsüne sahiptir.

Türbeler: Niksar Anadolu'nun ilk Türk beyliklerinden olan Danişment Beyliğine bir dönem başkentlik yapmıştır. Bu durum Niksar'ı özellikle erken dönem Anadolu Türk mimarisi açısından zengin ve görülmeye değer bir yer yapmaktadır. Bunlardan bazıları Yağbasan Medresesi, Hüseyin Gazi Türbesi, Kırkkızlar Türbesi dönemin özgün mimarisini yansıtmaktadır.

Çiftlikler: Niksar önemli bir tarım bölgesi olduğundan hali hazırda birçok çiftliğe sahiptir. Bu çiftliklerin bazılarında meyvecilik veya sebzeçilik yapılırken, bazıları atıl durumda, kavaklık

olarak kullanılmaktadır. Bu kavaklıklar 10 yıl ile 30 yıl arasında olgunluğa erişmekte ve mobilya sektörü dışında çok bir kullanım alanına sahip değildir. Bu kadar uzun süreli verimli toprakların atıl durumda kalması toprak sahibine bir gelir getirse de, ülke ekonomisi için oldukça verimsizdir. Bölgede turizmin gelişmesi ile birlikte bu çiftlikler -ki birçoğunda çiftlik evi bulunmaktadır, sürdürülebilir turizm açısından *çiftlik turizmi* yapılmaya uygundur. Bölgede organik tarım yapan ve Küçükağa Çiftliği olarak adlandırılan çiftlik Dünya'nın çeşitli yerlerinden gelen gönüllü turisti/çiftçiye ağırlamaktadır (takvim.com.tr, 2007).

Diğer Tarihi Yapılar: Niksar gerek Pontus gerek Roma ve Osmanlı döneminde bölgedeki önemli şehirlerden biridir. Niksar ovası gibi verimli bir araziye sahip olması, çeşitli akarsuların geçtiği bir bölgede olması ve ticaret yolları üzerinde bulunması 21'nci yy değin önemini korumasını sağlamıştır. Niksar'ı yerleşim yeri olarak kullanan uygarlıklar bazısı günümüze kadar gelmiş birçok tarihi yapıyı inşa etmişlerdir. Niksar Kalesi bunlardan en bilinenlerden biridir. Her ne kadar çoğu korunmasa da Anadolu'daki en uzun şehir surlarına sahip olduğu iddia edilen kale kısmen korunmuş ve yakın zamanda restore edilmiştir. Kale içerisinde yerel halkın kullandığı restoran, kafe benzeri işletmeler bulunmaktadır. Yağlıbasan Medresesi de iç kale içerisinde yer almaktadır. Ayrıca kale surları içerisinde Roma dönemine ait hamam, daha yakın dönemli bir kilise, çeşitli eski yapı kalıntıları bulunmaktadır. Yine Roma döneminden kalma tesadüfen bulunan bir hamam ve bu hamamdan kaleye kadar ulaştığı belirtilen gizli geçitler bulunmaktadır (Ağca, 2016). İlçe merkezinde yine rastlantı sonucu gün yüzüne çıkarılmış Gregorius Thaumaturgos kilisesi yapım tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte, M.S. 3.yy ortalarında yörede Hristiyanlığı örgütlemek için piskoposluk merkezini Niksar'da kurmuş olan Gregorius Thaumaturgos döneminden kaldığı düşünülmektedir (Özbay, 2013). Tesadüf sonucu bulunan eserler bununla da sınırlı değildir. Yakın bir zamanda bir evin inşaatı sırasında tarihi Roma dönemine dayanan büyük ölçüde korunmuş bir Arsenal bulunmuştur (Akyüz, Yetişkin ve İcen, 2010). İlçenin önemli tarihi yapılarından bazıları da köprülerdir. Birçok akarsuyun bulunduğu yörede çeşitli dönemlerden köprüler bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri Leylekli Köprü, Talazan Köprüsü ve Seğmenli Köprüsüdür. Bunlardan Leylekli Köprü ve Seğmenli Köprüsü ilçe merkezinin iki ayrı yakasını birbirine bağlamakta ve günümüzde hala kullanılmaktadır. Roma döneminde yapıldığı düşünülen Leylekli Köprü adını kilit taşının üzerindeki kabartma kuş motifinden almaktadır (Yalçın, 2010). Bunlara ilaveten turistik değer taşıyan birçok başka tarihi ve doğal güzelliğe sahip olan Niksar, yapılacak arkeolojik ve mimari düzenlemeyle bunları turizme kazandıracaktır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Niksar orta Karadeniz bölgesinde bulunan küçük şirin bir kenttir. Sahip olduğu doğal ve tarihi özellikler ile pek çok turisti çekebilecek niteliktedir. Fakat bölgede klasik bir turizm anlayışı bölgenin doğal yapısının korunması konusunda tehdit yaratacaktır. Bu nedenle, henüz önemli bir destinasyon haline gelmemiş olan şehrin, sürdürülebilir turizm faaliyetlerini ön plana çıkarması önem arz etmektedir. Fakat şehrin turizme kazandırılması ve daha fazla turist çekmesi için birtakım sorunları bulunmaktadır bunlar şu şekilde sıralanabilir;

- Kentin vakıflardan destek alınarak, turistik değerlerinin onarılması ve korunması gerekmektedir.
- Kent de birkaç dizi ve film çekilmiştir. Bu sektör için çok uygun bir konuma sahiptir. Biraz tanıtım ve bakım Niksar'ı yapımcıların uğrak yeri haline getirebilir.

- Niksar 1896-1915 Ermeni olaylarına kadar Anadolu'da önemli Ermeni yerleşimlerinden biridir. Eski Ermeni kiliselerinden biri faaliyete geçirilerek, yurtdışı turlar için önemli hale getirilebilir. Özellikle son yıllarda alternatif turizm yöntemlerinden olan diaspora turizmi açısından önemli potansiyele sahiptir.
- Kent, Niksar Kalesi ve Anadolu'daki ilk Türk Üniversitesine sahipliği ile ön plana çıkarılarak daha iyi bir tanıtımla turistler için çekici bir destinasyon olabilir.
- Niksar için önemli bir çekim yeri olan Çamiçi Yaylası spor kompleksleri için yatırımcılara teşvik edilebilir.
- Yöresel el sanatları ve yöresel yemekleri ön plana çıkartılarak turizmin hizmetine sunulabilir.

KAYNAKLAR

- Ağca, Y. (2016). Kırsal Turizm Potansiyeli: Kelkit Havzasındaki Niksar Örneği. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 11(1), 47-59. doi:10.19129/sbad.41
- Baykul, A., & Maden, S. I. (2017). Bölgesel Kalkınma Ve Turizm İlişkisi: Tr61 Bölgesi Üzerine Bir Değerlendirme. Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi, 1(2), 65-73.
- Goeldner, C. R., & Ritchie, R. B. (2006). Tourism; Principles, Practices, Philosophies (10 b.). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Kuter, N., & Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri. Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 9(2), 146-156.
- Özba, M. (2013). Niksar Kent Rehberi. Tokat: Niksar Belediyesi Yayınları.
- Pırnar, İ., & Sarı, F. Ö. (2017). Ege Bölgesinde Sürdürülebilir Deniz Turizmine Yönelik Nitel Bir Araştırma ve GZFT Analizi. Denizcilik Fakültesi Dergisi, 9(1), 55-72. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/318018> adresinden alındı
- takvim.com.tr. (2007, 06 12). 11 11, 2018 tarihinde Japon öğrenci, organik tarımı Tokat'ta öğreniyor: <http://arsiv.takvim.com.tr/2007/06/12/eko116.html> adresinden alındı
- World Development Indicators. (2017). 11 30, 2017 tarihinde <http://databank.worldbank.org>: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=ST.INT.ARVL&country=#> adresinden alındı
- Yalçın, H. (2010). Niksar İlçesi Tarihi ve Arkeolojik Araştırmaları (Cilt Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.